

Մխիթար, միայնակ, կատարեց հակայգործ մը որ իր ժամանակին համար ամենէն անհրաժեշտը, անմիջականօրէն կարեւորն էր: Հայ ժողովուրդը, որ այսօր կը մաքառի իր ամբողջական ազատագրումը ձեռք ձգելու համար եւ առողջ ուրիշ բան չընեն բայց եթէ Մխիթարի գործը յաջնէ (ինչպէս այս դարուն իտալացիները լրացուցին Բեթթարաներուն, Ալֆրեդիներուն, Թոմսոնի գործը), պէտք չէ որ վնասի իր սկսած պայքարին ահաւոր դժուարութիւններէն եւ անոր մէջ իր մինչեւ ցարդ կրած աղետաւոր անյաջողութիւններէն: Պէտք է որ ան ամէն վայրկեան իր աչքին առջեւ ունենայ իր մեծ Մխիթարին օրինակը. պէտք է որ համոզուի թէ ամենէն անիրականալի կարծուած ծրագիրներն իսկ կ'իրականանան երբ մարդ գիտէ ինք իր վրայ հաւատք ունենալ, զոհողութիւն յանձն առնել ու մաքառի: Պէտք է որ հայ ժողովուրդը ամբողջութեամբ ցոյց տայ այն կամքը, ինքնավստահութիւնն ու անվկանդ յարատեւութիւնը զոր Մխիթար յայտ բերաւ իր գործունէութեան մէկ ծայրէն միւսը, եւ հայ ժողովուրդն ալ պիտի հասնի իր ծրագիրն իրականացնելու ինչպէս Մխիթար յաջողեցաւ իր երազը մարմնաւորել:

ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆ

ԱՐՇԱԿ ՄՈՒՏԻՍԻ

Մարգագետին մը մեծ, Կունատ
Մաղկընէրով կը գողգոջէր,
Եւ արեգակն արեւնակաթ
Կը թաւալէր ու կը փախչէր:

Հրբաւորութեան զընտին միջեւ
Կը տեսնէի, աղջիկ, ըզքեզ,
Կանգուն կեցած եւ խաչածեւ
Բըռնած ձեռքերը սըրբապէս:

Հոգին էիք այս ոսկեզէր
Օրհասական վերջաբառին:

Խաւարը զայն կը խողխողէր,
Կ'ուզէր քաղել չըքնաղ հոգին:

Դանդաղ դանդաղ կարմիր գունտը
Կ'երթար գետնին տակ, կը տանէր
Ըզքեզ ալ, սէ՛ր իմ, անդունդը,
Մէջքէդ բըռնած կը տատանէր:

Ես ազադակ մ'արծակեցի,
Հրեղէ՛ն տեսիլք, ո՞ւր կը փախչիս.
Դու արբուռ մէրդ տըւիր ինծի,
Ինչո՞ւ հիմա կը լըքես զիս:

Բայց կը փախչէր գունտը, կ'երթար,
Խոշոր, տըրտում եւ բոցեղէն.
Մաղկընէրէն ազօտ բարբառ՝
Ողբ բարձրացաւ մարգագետինէն:

Ես կուլայի՝ ըսի սըրտիս՝
Ալ ի՞նչ ցաւ կայ ասոր նըման:
Խորհրդաւոր ուժ մը եւ զիս
Կը քաշէր դէպ ի գերեզման:

ԵՐԵՎ ՃՐԱԿ

Երեք ճըրագ կը պըլպըլան
Իմ սեղանիս վըրայ,
Ու կը սպասէ զըրկեալ հոգիս—
Ըսէ՛ք, ո՞վ պիտի գայ:

Երեք ճըրագ կը պըլպըլան—
Ու ձեռնամած դէմքով
Նըստած դատարկ խոցը՝ կուլամ:
Ա՛խ, ո՞վ պիտի գայ, ո՞վ:

Երեք ճըրագ կը պըլպըլան—
Ալ ոչ ոք պիտի գայ:
Մեռան յոսերս, մեռան իղձերս,
Առանձին եմ ահա:

ՈՄՓԱԼԷ

Երազ մըն է: Ոսկի ոտքով
Հին աթոռիդ մէջ նըստած ես,

Կ'երգես ինծի, երբ արցունքով
Մըտիկ կ'ընեմ, կը նայիմ քեզ :

Բարակ դերձան մը կը փաթթեն
Դաստակիդ շուրջը՝ ջըրներկուած .
Կ'ելլէ դերձանն իմ հոգիէս—
Ջայն կը քաշես կամաց կամաց :

Փափուկ շապիկ մը շինեցիր
Ու զայն զգեցար, եւ ժըպտեցար՝
Շընորհալուք, անկարեկիւր :

Ես աըժգոյն եմ, աըժգոյն, աըժգոյն,
Կը դանդաշեմ — ոյժըս ի սպառ
Քաղեցիր, ո՛վ անազորոյն :

ԱԳՈԱԻ

Ազաւ մը, ժանտ բաղդիւս նըման,
Գըլխուս բոլոր կը թըրթըռայ,
Մեռելոտի կը բուրէ ան,
Բօթի ձայնով կը կըրկըռայ :

Վըշտին նըման սեւ է, դաժան,
Ու խենթութեան պէս մենաւոր .
Բըբերը նար կը շողշողան .
Կը թըրթըռայ գլխուս բոլոր :

Քար կը նեւեմ, քայց չի փախչիր,
Կորի՛ր, կ'ըսեմ, սակայն չ'երթար .
Կըրկըռալով անկարեկիւր

Կը ծանակէ զիս անդադար :
Հսի անոր՝ ա՛յ անիծած ,
Ի՛նչ կ'ուզես , ի՞նչ կ'ուզես՝ գընա՛ ,
Գընա՛՝ ձորն ուր գիտնաւորած
Նեխած միւս կայ , կերակուր կայ :

Քամանքով թօթվեց վիզը ,
Որնդաց , պուռաց՝ Ջերմ միւս կ'ուզեմ,
Ինքնասպանի մը թարմ միւսը
Կը փափաքիմ եւ կը սպասեմ :

ԱՆՁՐԵԻՈՏ ՕՐ

Անձրեւի թելեր ,
Երկայն , երկայն ,
Կը պաշարեն զիս .
Ձանձրութիւնն ամբաւ ոստայն
Կը հիւսէ ,
Կ'ըմբռնէ հոգիս :

Աշխարհ ալ ունայն՝
Լոկ սեւ մըշուշ կը փրչէ .
Ի զուր, ի զուր կը ջնամ
Փըրկել, ազատել զիս անկէ :
Կը ծիւրէ, կը ծընգէ
Կախարդական ուժ մը զիս .
Ի զուր խրրոխտ եմ եւ երկտասարդ
Ձանձրութեան ուտիլը
Կը կըրծէ հոգիս :

ՎԱՀՐԵՄ ՍՎԱՃԵԱՆ

